

ויגוע ויאסף אל עמיו
ויחי מ"ט ל"ג

מה הכוונה "מיתה לא נאמרה בו"

על הפסוק^[1] ויגוע ויאסף אל עמיו, מפרש רש"י, "ומיתה לא נאמרה בו, ואמרו רבותינו ז"ל^[2] יעקב אבינו לא מת".

ואינו מובן: כיצד ניתן להסביר בפשוטו של מקרא (באופן המובן גם לבן חמש למקרא) ש"יעקב אבינו לא מת" – בה בשעה שמפורש בכתוב "ויגוע ויאסף אל עמיו", שפירושו, כפי שמפרשים לבן חמש למקרא, העדר החיים!?

ויש להוסיף בזה: בגמרא הקשו על זה "וכי בכדי ספדו ספדייא וחנטו חנטייא וקברו קברנייא?" ומתרגם בגמרא, "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

אמנם, בפירוש רש"י הובא רק ש"יעקב אבינו לא מת", ותו לא מידי. ומכיון שכן, בהכרח לומר שבפשוטו של מקרא אין צורך בטעם ד"מה זרעו בחיים אף הוא בחיים כו", דאם כן, היה לו לרש"י לפרש זאת, שהרי הבן חמש למקרא לא למד עדיין את דברי הגמרא, ומעצמו – בודאי לא יחשוב על תירוץ כזה . . .

ולא עוד, אלא שאפילו לאחרי תירוץ הגמרא, ישנה שקלא וטריא ואריכות ההסבר במפרשים^[3] כדי לבאר מהו יחודו של יעקב אבינו בענין זה, דלכאורה, גם אצל אברהם ויצחק ישנו הענין ד"זרעו בחיים", ואף על פי כן, נאמרה בהם מיתה. ובודאי שאי-אפשר לסמוך על הבן חמש למקרא, שיבין מעצמו כל ענינים אלו!

אלא ודאי בהכרח לומר שבפשוטו של מקרא מספיק לומר ש"יעקב אבינו לא מת", ואין צורך להוסיף מאומה.
...[והביאור בזה]

כאשר בן חמש למקרא לומד בפירוש רש"י ש"יעקב אבינו לא מת", ומתעוררת אצלו קושיא: "ויגוע ויאסף אל עמיו" ו"לא מת" הם סתירה מיניה וביה – נזכר מיד שכבר למד בפירוש רש"י לפני זה ענין דוגמתו: על הפסוק^[4] "ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו האלקים", שגם כאן לא נאמר לשון מיתה, ואף על פי כן, היה ענין של העדר החיים, "ואיננו" – מפרש רש"י: "צדיק היה, וקל בדעתו לשוב ולהרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו, וזהו ששינה הכתוב במיתתו לכתוב ואיננו בעולם למלאות שנותיו".

ומכאן למדים שיכול להיות ענין של העדר החיים, "איננו בעולם", ואף על פי כן, אין זה בסתירה לכך שלא נאמר בו הלשון הרגיל "וימת" – מכיון שהעדר החיים יכול להיות בכמה אופנים, ולדוגמא (בנוגע לחנוך): בזמנו (מיתה) או קודם זמנו (ואיננו).

ומזה מובן גם בנדון דידן, ש"ויגוע ויאסף אל עמיו" אינה בסתירה לכך שלא נאמרה בו מיתה ("יעקב אבינו לא מת") – מכיון שהעדר החיים דיעקב לא היה באופן של מיתה.

...ולכן, יש לומר, שגם בנוגע לביטוי הדבר בנוגע לפועל – למדים מחנוך: הפירוש "מיתה לא נאמרה בו . . יעקב אבינו לא מת" הוא - ש"ויגוע ויאסף אל עמיו" לא היה על ידי "מיתה", כי אם, על דרך ש"לקח אותו האלקים" (כבחנוך), שנפטר קודם זמנו (כמו חנוך).

וההוכחה שנפטר קודם זמנו, שהיה צריך לחיות יותר, היא – כמפורש בפשוטו של מקרא שיעקב אמר (וטען) "מעט גו' ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי"^[5] (שהרי ימי שני חיי היו מאה ארבעים ושבע שנים, ולא מאה ושמונים שנה כשני חיי אביו), שמזה מוכח שנפטר קודם זמנו.

[ומה ששאלו על זה ...מדברי רש"י בפרשת תולדות^[6] "לפֶּךָ אבותיו . . פֶּךָ אמי כו", והרי יעקב חי כמה וכמה שנים יותר מרבקה - אינה שאלה, שהרי סוף כל סוף טען יעקב "מעט גו'", לגבי אבותי – יצחק ואברהם].

ויש להוסיף בביאור הרש"י והענין – דבכל זאת חילוק עיקרי בין יעקב לחנוך:
בחנוך – הסיבה ש"לקח אותו אלקים" קודם זמנו היא מפני ש"קל בדעתו לשוב ולהרשיע". ובמילא, קשה
לומר שענין דהיפך הטוב (קל בדעתו לשוב ולהרשיע) היא סיבה לשלילת ענין המיתה לגמרי (שכל פטירתו
אינה אלא על ידי זה ש"לקח אותו אלקים"), ולכן מפרש רש"י שגם בפטירתו היה מעין מיתה, אלא ש"שינה
הכתוב במיתתו" ("מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו").
מה שאין כן ביעקב – לא היה ענין של מיתה כלל ("מיתה לא נאמרה בו . . . יעקב אבינו לא מת").

קטע משיחת ש"פ ויחי וש"פ שמות,
רשימת השומעים בלתי מוגה
תו"מ ה'תשמ"ו ח"ב ע' 317.

^[1] בראשית מט, לג.

^[2] תענית ה, ב.

^[3] מהרש"א בחדא"ג תענית שם.

^[4] בראשית ה, כד.

^[5] בראשית מז, ט.

^[6] בראשית כז, ב.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה